

INHOUDSOPGAVE

Ten geleide	9
1 Inleiding	11
1.1 Rechtswetenschap, methoden en staatsrecht	11
1.2 Het begrip staatsrecht	14
1.3 Het beschreven tijdvak	16
1.4 Belangrijkste bronnen	17
1.5 Beperkingen	18
1.6 Tijdvakindeling en opzet	19
2 De wetenschappelijke beoefening van het staatsrecht in de Nederlanden in de achttiende eeuw	23
2.1 Inleiding en historische achtergrond	23
2.2 De universitaire beoefening van het staatsrecht in de Nederlanden	26
2.2.1 Het begin	26
2.2.2 Het onderwijs in het ius publicum universale (het algemene staatsrecht)	29
2.2.3 Het onderwijs in het ius publicum Romano-Germanicum (het Rooms-Duitse staatsrecht)	31
2.2.4 Het ontstaan van het onderwijs in het ius publicum Belgicum (het vaderlandse staatsrecht)	33
2.3 De methode van beoefening van het vaderlandse staatsrecht	36
2.4 Slotbeschouwing	41
3 De wetenschappelijke beoefening van het staatsrecht in het begin van de negentiende eeuw	43
3.1 Inleiding en historische achtergrond	43
3.2 De universitaire beoefening van het staatsrecht	47
3.2.1 De positie van het staatsrecht als universitair vak	47
3.2.2 Het universitaire onderwijs in het staatsrecht	49
3.2.3 De stand van de wetenschappelijke beoefening van het staatsrecht	54
3.3 De methode van beoefening van het staatsrecht	58
3.4 Slotbeschouwing	59

4	J.R. Thorbecke (1798-1872) en zijn tijdgenoten	63
4.1	Inleiding en historische achtergrond	63
4.2	De universitaire beoefening van het staatsrecht	65
4.3	De methode van staatsrechtbeoefening volgens Thorbecke	67
4.4	De methode van staatsrechtbeoefening volgens tijdgenoten van Thorbecke	73
4.4.1	De ‘gemengde’ methode van J. de Wal (1816-1892)	73
4.4.2	De ‘sociologische’ methode van J. de Bosch Kemper (1808-1876)	74
4.4.3	De ‘empirische’ methode van C.W. Opzoomer (1821-1892)	79
4.4.4	Het gebrek aan methode bij G.W. Vreede (1809-1880)	80
4.5	Grondwetscommentaren	81
4.6	Slotbeschouwing	82
5	Het staatsrecht als zelfstandige wetenschappelijke discipline	87
5.1	Inleiding en historische achtergrond	87
5.2	De universitaire beoefening van het staatsrecht	91
5.3	De empirische methode in het staatsrecht	97
5.3.1	Staatsrecht als sociale wetenschap	98
5.3.2	Staatsleer op empirische grondslag	100
5.3.3	Grenzen aan de empirische methode	104
5.4	De juridische methode	105
5.4.1	Heemskerks ‘De praktijk onzer Grondwet’	106
5.4.2	Laband en de juridische methode in Nederland	107
5.4.3	Buys’ De Grondwet. Toelichting en kritiek	110
5.5	De aankondiging van een nieuwe periode: kritiek op Buys	115
5.5.1	De geest van de Grondwet	116
5.5.2	De betekenis van de gewoonte voor de staatsrechtbeoefening	119
5.6	Slotbeschouwing	124
6	Nieuwe wegen	129
6.1	Inleiding en historische achtergrond	129
6.2	De universitaire beoefening van het staatsrecht	134
6.3	De christelijk-historische methode	138
6.4	De leer van de rechtssoevereiniteit	143
6.4.1	Van staatssoevereiniteit naar rechtssoevereiniteit	144
6.4.2	Krabbes leer der rechtssoevereiniteit	145

6.4.3	Krabbes rechtsleer en de staatsrechtsbeoefening	148
6.5	De historisch-juridische methode	152
6.5.1	Struyckens kritiek op Krabbe	153
6.5.2	Struyckens eigen benadering	156
6.6	De analytisch-psychologische methode	164
6.6.1	Kranenburgs onderzoek naar het wezen van het rechtsbewustzijn	166
6.6.2	Kritiek op de empirisch-inductieve staatsrechtbeoefening	172
6.6.3	Het wezen van het rechtsbewustzijn en de staatsrechtbeoefening	175
6.7	Katholieke staatsrechtbeoefening op natuurrechtelijke grondslag	178
6.8	Invloed van het nationaalsocialisme op de staatsrechtelijke methode?	182
6.9	Slotbeschouwing	186
7	De bloei van het methodendebat	189
7.1	Inleiding en historische achtergrond	189
7.2	De universitaire beoefening van het staatsrecht	195
7.3	De systematische methode	199
7.3.1	Stellinga's materiële systeem	200
7.3.2	Logemanns formele systeem	205
7.4	Rooms-Katholiek natuurrecht	211
7.5	Van de juridisch-historische naar de staatkundig-historische methode	219
7.5.1	P.J. Oud	220
7.5.2	E. van Raalte	226
7.5.3	(Opnieuw) F.J.F.M. Duynstee	227
7.6	De methode van het 'begrijpend beschrijven'	229
7.6.1	J. van der Hoeven	230
7.6.2	Kritiek	234
7.7	Donners methode 'van het gezond verstand'	239
7.8	De Rotterdamse School	245
7.8.1	Van Maarseveens 'politiek recht'	246
7.8.2	Burkens' systeemtheoretische methode	251
7.8.3	Couwenbergs ontwikkelingstheorie	255
7.9	De revival van transcendentale opvattingen in het staatsrecht	256
7.9.1	De historisch-systematische methode van Belinfante	258
7.9.2	De hermeneutische methode van Meuwissen en Hirsch Ballin	260

INHOUDSOPGAVE

7.9.3	Kritiek	264
7.10	Staatsrechtelijke rechtsvergelijking	266
7.11	Slotbeschouwing	270
8	Afsluiting	273
	Namenregister	283
	Literatuur	291